

VÁROSUNK

GYOMAENDRŐD

A keresztény nemzeti gondolat hínöke

III. évfolyam 7. szám

1996. július

*„Mindennap dicsérünk Téged,
Szent nevedet áldja néped.
Bűntől e nap őrizz minket,
És bocsásd meg vétkeinket.”*

Tanévzáró a Katolikus Általános Iskolában

A TE DEUM magasztos, szívből jövő hangjai betöltötték a kis kápolnánkat. Ismét vendégekkel, szülőkkel, gyerekekkel volt tele iskolánk. A kis harang az évfőzóra hívogatott. Ünneplés mise keretében adtunk hálát Istennek a tanév sikeres befejezéséért.

Hálát adtunk, hogy adott erőt, egészséget, kitartást, türelmet - melyre felnőttek és gyermeknek egyaránt szükségük volt az eltelt tíz hónap alatt.

Iskolánk első működő éve azért is felejthetetlen, mert a millecenárium évében volt. 1100 évvel ez előtt új hazát teremtettek őseink. Egy évvel ez előtt pedig új iskola született itt. Reméljük, a tudás erős bástyája lesz. A történelmi évnnyitót a dolgozós hétköznapok sora követte. A legnagyobb feladat a kis alapító tagokra - a 43 első osztályosra várt. Az írás, olvasás tudományát kellett elsajátítaniok - mely minden további ismeretszerzés alapja. Hol játékosan, hol komoly erőfeszítésekkel - de mindenki sikeresen vette az akadályokat.

A legjobbak és legszorgalmasabbak voltak:

1. a. osztály
Csuvár Alex
Kolozsvári Levente
Varga Viktória
Szűcs Beáta
Kruchió Éva

1. b. osztály
Rác László
Timár Hajnalka
Mándi Vivien
Timár Mária
Mátrai Orsolya

A munkába belefeledkezve szinte észre sem vettük az idő múlását. Pedig a hosszú tél igen csak próbára tett mindenkit. Nagyon sokszor hóval fűjták be az utat a szelek. De a kicsik indokolatlanul soha nem hiányoztak. A sok munka mellett voltak örömteli, emelkedett perceink is. Decemberben vártuk a Mikulást, gyűjtöttük az adventi gyertyákat, készültünk a kis Jézus születésének megünneplésére. A plébános atya olyan szép betlehemmél ajándékozott meg minket, hogy az egész környék megcsodálta.

Februárban hangulatos farsangi délutánt rendeztünk.

Ünnepi mise volt a kápolnában Pünkösdkor is. Nagyon készültek az ünnepre a gyerekek, hiszen az egyik tanító néni kislányának ekkor volt a keresztelője.

Az órarendbe beiktatott heti két órában ismerkedtek a hitélettel. Az év folyamán nagy gondot fordítottunk a legfontosabb keresztényi értékek kialakítására, gyakorlására. Isten, haza, szülő, embertársak szeretete, megértése, megbecsülése naponta előkerülő téma volt. A gyerekek között sok a konfliktus helyzet, kevés a tolerancia, egymás megértése, a türelem egymás iránt. Sokat ront a tv és a videó műsorok válogatás nélküli nézése.

„Istennel való kapcsolat nélkül ezeket a problémákat nem lehet megoldani. Iskoláink célja az Istenhez vezetés” - mondotta Gyulay püspök úr a napokban Pusztaszereñ.

A délelőtti tanítás után a gyerekek 80%-a napközis foglalkozásban vett részt, ahol a tanulás mellett játék, néptánc, és egyéb szórakoztató programok

voltak. Az izletes ebédet Timár Andrásné étterméből szállították naponta. Köszönjük az egész évi fáradtságos munkájukat.

A jó eredmények elérésében nagy részük volt a szülőknek is. Minden felszerelést biztosítottak, amit az iskola kért. Jelmezeket készítettek, bútorokat cipeltek, virágokat hoztak, abroszokat tisztítottak, lehetővé tették, hogy Szarvasra elvigyük a gyerekeket. Köszönjük szíves közreműködésüket.

Összegezve, eredményes és szép tanévet zártunk. Az elkövetkező szünidőben minden tanulóknak és szüleiknek kellemes pihentető vakációt kívánunk.

Viszontlátásra a szeptemberi tanévnyitón!

KISS PÁLNE

*„Isten adta a munkát,
Vig pihenőt is Ő ad.
Legyen áldva szent neve,
Örvendezzünk Őbenne,
Trara - lala - triri-ó!
Itt a szép vakáció!”*

Önnek joga van tudni

Június 9-10-én két napon át tanácskoztak a kereszténydemokraták. Választmányi ülés volt, amelyen a párt belső és külső életének lényeges kérdései kerültek megvitatásra.

A Választmány elnöke Latorcai János megnyitó beszédét az elnök, Giczgy György politikai beszámolója követte. Több mint kétszáz választmányi tag volt jelen. A párt egysége,

a belső béke fontossága, mint visszatérő és mindenki által óhajtott, és őszintén remélt állapot több felszólalásban megfogalmazódott. Megemlékeztünk arról, hogy hazánk a millecentenárium évében sajnálatosan nehéz anyagi és erkölcsi helyzetben van. A szegénység ilyen fokán már a demokrácia sérülhet. A közjó kérdése és szolgálata általában háttérbe szorul. A családok helyzete, megélhetési lehetősége nap mint nap romlik. Ha ez a helyzet nem tud lényegesen megváltozni, akkor nagy valószínűséggel kiszámítható, hogy a magyar népesség olyan mértékben csökken, hogy 2035-ben már csak 5 millió magyar él hazánkban, azaz a felére csökken a jelenlegi lakossági létszám.

Az általános politikai helyzet értékelése után a Választmány a párt Alapszabályának módosítási munkájába kezdett. A módosítási javaslatok közül csak egy témát érdemes a párton kívülieknek megemlíteni, mégpedig a tisztújítás kérdését. A jelenlegi Alapszabály szerint két évre szoltak a választott mandátumok. Ez valóban rövid idő, de egy évvel ez előtt így döntöttünk. Sok-sok érv és ellenérv felsorakoztatása után titkos szavazásra került sor, amelynek végeredménye az lett, hogy 1997 január végéig minden tisztség-választásnak le kell bonyolódni, és attól az időtől fogva a mandátumok újra választása az önkormányzati választásokat követő 3 hónapon belül lesz esedékes.

Nagy érdeklődés közepette változtattuk meg a tagdíj fizetési

rendet és a tagdíjak mértékét is. Alapelvünk volt, hogy megvalósítsuk az egyenlő közteherviselés elvét, és ehhez igazítottuk a megújított tagdíj rendszerünket is.

Az Alapszabály-módosítási vita után, pártunk programkonceptiójának megvitatása következett. Hozzáértő, átgondolt vélemények, kritikák összegezéséként elmondható, hogy a kereszténydemokraták választ kívánnak adni a társadalom valamennyi gondjának megoldására. Alapelvünk, hogy a gazdaságnak az embert kell szolgálnia. Mi emberközpontú társadalom építését akarjuk elérni, és azt, hogy a politika és a gazdaság a nemzet érdekében működjön, nem pedig idegen érdekeket szolgáljon. A programkonceptió foglalkozik a szociális piacgazdaság kérdésével, amely a vállalkozások és közösségi érdekek, az egyéni és a társadalmi egyensúly közötti összhang megteremtésén is múlik. Az agrárpolitika és a vidékgazdálkodás egymástól elválaszthatatlan egység, programunk e szerint keresi a megoldást a vidék és a mezőgazdaság problémáinak megoldására.

E cikk keretében csak néhány gondolat kiemelésre volt lehetőség, hiszen egyelőre a koncepció került jóváhagyásra, és a műhelymunka folyik tovább. Felelős megoldási javaslatok születnek a szociális biztonság és a kiszámítható jövő érdekében. A készülő programból e néhány gondolat ismertetése valószínű, még nem elegendő ahhoz, hogy a Kereszténydemokrata Néppártban egymásra találhasson minden jó szándékú ember, aki a haza és a haladás szolgálatába akar állni.

Amikor a program elkészül, akkor részletesebben is megismerhetik azok akiket érdekel, és lapunk hasábjain még többször vissza fogunk térni a program egyes kérdéseire.

CSÁSZÁRNÉ GYURICZA ÉVA

Május 25-én három ellenzéki párt, a KDNP, FIDESZ és az MDF helyi vezetői megbeszélést tartottak, amelyen az ellenzék az aktuális gazdasági és politikai kérdéseket vitatta meg, és véleményt cserélt a három párt hozzáállásáról. Mindhárom párt véleménye megegyezett abban, hogy csak széles ellenzéki összefogással és közösen kidolgozott programmal tudnak alternatívát felmutatni a jelenlegi kormány leváltására.

Ellenzéki találkozó

Ugyancsak egyetértettek abban, hogy a későbbiek folyamán az összefogásba be kell vonni a társadalmi szervezeteket és a parlamenten kívüli pártokat is. Ezt az összefogást segítené az ellenzéki pártok által országos szinten egyeztetett gazdasági és politikai program. A helyi politikában pedig a városi adottságok figyelembe vételével kell kezdeményezéseket tenni.

Elhatározták, hogy ha lehet, minden

hónapban találkoznak, hogy elképzeléseiket jobban össze tudják hangolni.

Felhívják a többi ellenzéki pártot, a parlamenten kívülieket is, valamint a város társadalmi szervezeteit, akik rész akarnak venni a megbeszéléseken, jöjjenek és jelezzék szándékukat a cél érdekében.

A legközelebbi találkozó július 23-án, kedden lesz, délután 5 órakor.

FIDESZ részéről: Dezső Zoltán elnök,

KDNP részéről: Vaszkó András elnök,

MDF részéről: Bátorfi Gyula elnök

A Katolikus Általános Iskola 1. tanévzáró ünnepsége - az első „fecskek”, akik ősszel már másodikosok lesznek.

* HÍREK, KÖZLEMÉNYEK * HÍREK, KÖZLEMÉNYEK * HÍREK *

**KDNP piknik az
Endrődi Tájházban**

Július 6.-án az Endrődi Tájház udvarán este 6 órakor szalonnasütéssel egybekötve birkapörkölt vacsorával várjuk tagjainkat és kedves családtagjait. A szalonnasütéshez hozzávalót hozni kell. Aki a birkapörköltet választja, előreláthatóan 250 forintot kell fizetnie. Jelentkezni lehet:

Endrődön: Vaszkó András elnöknél, Dózsa György u. 31-ben.

Gyomán: Tímár Mihály tagtársunknál, Petőfi Sándor u.25-ben.

Kérjük tagjainkat, hogy minél többen jöjjenek el összejöveteleinkre.

KÖZÖSSÉGI HÁZ

Július havi programja

Gyomaendrőd, Blaha L. út 21.

Tel: 386-917

Július 12-én 9-16-ig

RIVERS 2000 Kft ruhavásár

Július 13-án 18-tól

A volt Rózsahegyi Kálmán ifjúsági klubtalálkozó

Július 20-27-ig

Az Életfa Alapítvány és Közösségi Ház által szervezett alkotótelep Program:

Nemezkészítés,
tűzzománckészítés.

Július 27-én 18-tól

Anna - bál

a Magányosok klubja és a Közösségi Ház közös szervezésében.

Tisztelt-Szülőföld-Testvéreim!

Íratott 1996. május 30-án, az ünnepi önkormányzati ülés alkalmából.

Ha az édesanyja nagyálmú gyermeke - akár kényszer, akár hiúság okán, - fővel dül bele a nagyvilágba, minutátskányit sem figyelmez arra, hogy oda-bévíl szívének rejtékén, parányocská angyalharang csendül, soha soha el nem hallgatva, mely láthatatlan érzelmű bilincseivel hazabéklyozza majd. Esetünkben endrődi-gyomai Istenhez idézők visszhangja az, mely vélünk él, létezésünk megszakadtáig, ha vállaljuk, ha botorul tagadnánk is. Az álom, az ábránd, a jajistenem akkor is hazához, s teljes életvidalunk (akár bevallatlanul) az arravaló igyekezetben kristályosul: Sikerül-é bebizonyítanunk az itthoniaknak, hogy az a bévílő szív-harangozás a vállalásunkra és megvállásunkra buzdít a középük tartozás elrendelt jogáért, és kötelezettségével, ami csak tettekkel üthet pecsétet mostani megmérettetésünkre?

Ki-ki csak önmagától kérdezheti ezt, ha a mai ünnepi alkalom felelet-gyanánt talán fel is fogható, mely a további, holtunkig tartó továbbszolgálat nemes fogadalmával párosul. Nem nagy szavakkal. Úgy deákferenci módra kimondhatatlan hazaszeretettel, megállt, folyamatos népszolgálatlaltal.

S ámenjűkül szolgáljon e strofa:

Nem lehet azt megmondani,
Mi szép van a Körös parton,
Tündérmese a szívemen,
Édes szavát mindig hallom.
Többet mondok, ha nem szólok,
Ha hallgatom amint zenél,
Míg csak könnyet nem hintáztat
pillámon a nyáresti szél...

Tímár Máté

Elhunyt testvéreink**Május hónapban:**

1. Papp Eszter, Látókóczy Elek özvegye, sz.1920.
13. Gyuricza Károly, Balázs Ilona férje, sz. 1910.
13. Knap Géza, Hódos Lujanna férje, sz. 1925.
14. Bótos Irén, Tímár György felesége, sz. 1930.
15. Hanyecz Mónika, Gábor Lajos felesége, sz.1927.
- Dávid Etelka, Tímár István özvegye, sz. 1922.

Június hónapban:

2. Szurovecz Mária, Szakács György felesége, sz.1926.
3. Oláh László, Tímár Margit férje, sz.1922.
13. Id. Szakálos István, Dinya Ella férje sz.1924.
17. Tímár Terézia, Lipóczy János özvegye sz. 1914.
19. Fülöp Vinc, Uhrin Elza férje sz. 1921.

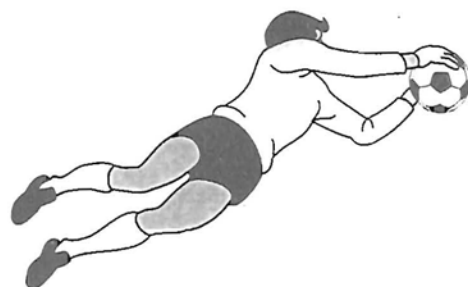
SPORT

A szezonzárás küszöbén állunk. Az utolsó bajnoki mérkőzést június 23-án itthon játsszuk Kamut ellen. Sajnos a bajnokságba már nem szólhatunk bele. Matematikai esély sincs. Kamut számára pedig élet-halál kérdése, ott dől el, marad az első osztályban, vagy visszaesés lesz a része. Így igen kemény összecsapásra van kilátás. Minden lehetséges. (Lapzárta miatt az eredményt újságunkban nem tudjuk közölni, csak az augusztusi számban kerül sor az éves összefoglaló kapcsán.) A mai helyzet kialakulásában a május 28-i Békésen elszenvedett 3:1-es vereség volt a meghatározó. 25-én itthon Nagyszénás ellen is csak 1:1-es döntetlennel futotta az erőnkéből. Ezzel újabb fontos pontok úsztak el. Június másodikán Jamina 1:0-ás győzelme reménytelenné tette a dédelgetett terveket. Kilencedikén újabb fiaskó következett, mikor itthon Doboz ellen örülhettünk az 1:1-es döntetlennel. 16-án Kovácsházán vendégként 3 pontot szereztünk a 2:1-es győzelmünkkel. Így az őszi kiváló helyről a hatodikra csúsztunk.

Tabella:

6. Endrőd Barátság	29 14 9 6 43:25 51
9. Gyoma FC	29 11 8 10 47:36 41
A SZIKRA viszont már befejezte a szezont a megyei III. osztályban	
V. 26. Szikra-Csárdaszállás	6:1
VI. 2. Okány-Szikra	6:4
VI. 8. Szikra- Gyulavári	2:1
39 pontot gyűjtöttek össze. Következő számunkban részletes értékelést közlünk a csapatokról.	

MÁRTON GÁBOR

In memoriam

„Ha utolér az elűzhetetlen honvágy, fülemben mindig az endrődi harangok istendicsérő szép szava kondul, melyre a vallomások úrangyala három versével felel szívem.

Egyel, az áldott emlékü halottaink nyugalmáért, egyel, hogy szent szülőföldünknek adósai sohase maradjunk, az utolsóval, a harmadikkal, az utánunk jövőkéért, akikben valósuljanak meg álmaink, s épüljön-szépüljön tovább az idők végezetéig Endrőd!”

Tímár Máté

Hunya Dániel páter

(1900. Endrőd -
1957. Érd)

A ma itt élők közül kevesek számára jelent valamit ez a név. Nem csoda, hiszen jezsuita páter volt. Mint tudjuk, az utolsó öt évtized nem

kedvezett a papságnak, különösen nem a szerzetes rendek tagjainak.

Mivel a tettek beszélnek, megérdemli, hogy emlékezzünk rá. Idestova negyven évvel halála után megismerhetjük életútját és munkálkodását.

A volt Arany János (most Korányi Frigyes) utca és a Temető utca találkozásánál lévő épület volt szülőháza. Hunyáné Varjú Mária két gyermeket szült: Dánielt és Máriát. Gondos, szeretős, istenfélő szívvel nevelte őket.

Dáni, már kis elemista korában rendszeresen ministrálgatott. Az akkor még latin nyelvű szertartásokra a ministráns szövegét gyorsan, és hibátlanul elsajátította, és értette is. Már akkor felhívta lelkipásztorra figyelmét okos gondolataival, erkölcsös, példás életével.

Tízévesen Gyulára került a katolikus gimnáziumba. Itt megismerhette gyermeki fejjel megálmodott, későbbi életútját, a papi hivatás választását. Inkább otthonuk „kisházában” (kis szoba, tisztaszoba) visszavonultan sokat olvasva, rengeteget meditált...

Apja nem nagyon örült a koraérett magatartásának, hisz aránylag kis gazdaságuknak későbbi „gondos gazdáját szerette volna benne fellelni.” Édesanyja örült, hogy „szép, komoly fia mélyen vallásos.” Abba mindkét szülő beletörődött, hogy pap lesz, de a szerzetességről hallani sem akartak.

Dániel Gyulán főleg a Mária Kongregációban jeleskedett, s

meggyőződése volt, hogy „őt Isten erre az útra vezette.” ... „Ha édesapám mást akar, bármilyen pályára elmegyek, de érzem és tudom, hogy boldog csak akkor lehetek, ha a jezsuita rendbe lépek” ... s meggyőzte szüleit. Édesanyja is nehezen törődött bele a szerzetességbe, mert szívét félelem lepte meg arra a gondolatra, hogy fia vad, pogány népek közé megy hittérítő feladatra misszionáriusként. „A búcsúzás pillanatában édesanyja eszméletlenül rogyott össze fia karjai közt.”

A nyugati országhatáron átkelve Feldkirchbe érkezett. Ott kezdte meg a noviciátust. Jelszava lett: „Nem baj, ha a test elpusztul, csak a lélek éljen. Szólj, Uram! Kész vagyok mindegyikre!”

És rövidesen elkezdődik a kereszttútja. 1922-ben beszámol lelki vezetőjének; „belső kínjairól, lelki szárazságairól. „Harmincéves korában, május elsején hirtelen lépett föl a „különös jelzés, melyet „közérzeti dekompenzációnak nevez.” Ez évek múltával egyre súlyosbodott. Étvágytalanság, kábító érzés, apró vízhányások a kezén, lábán, erős fáradékonyság, kimerültség. Görcsös fejfájása egyre tűrhetetlenebb lett. Negyvenéves korától ülve töltött minden éjszakát, csak így tudott valamiképp pihenni. Azután szívizom elfajulás, vérkeringési zavarok, légzési elégtelenség jelentkezett. Az orvosságot nem bírta szedni. Hihetetlenül lesoványodott. S ilyen körülmények között élt és rengeteget dolgozott haláláig.

1928-ban történt felszentelése után, hogy hamarosan az Egyházmegyei Papnevelő Intézet „spiritusza” lett.

„Legyek a teremtménynek dalos pacsirtája, mely az ismeret és szeretet szárnyával felfúrja magát a magasba, az Isten felé, és napról-napra éneklia a teremtmények himnuszát!” vallotta hivatását.

Megindítja a Papi Lelkiség kiadványsorozatát.

A szerzetesrendek feloszlásával, az „utóra kerül” sok rendtársával. Törékeny teste végleg megroppant. 1954 után vizsgálati fogházba cipelték, ahol embertelen körülmények között töltött fél évet.

„Látszólag minden porrá lett, amit ifjan megálmodott, és férfiként megtervezett és alkotott. Mégis öröm dereng a szegedi sírhant fölött, mert íme a mag is tiszta talajba kerül, hogy áldott pusztulása új termés ígérete legyen, mert Jézus szokta ezt tenni minden barátjával, akit az erős nemzedék atyjának választott.”

MÁRTON GÁBOR

(Az emlékezésben idézőjelbe tett mondatok Gyulay Endre püspök úr és Varga László S.J. Hunya Dánielről írt szavai.)

P. Hunya Dániel életútjának állomásai:

1900. április 29.-én született Endrődön

1818. november 20-án belépett a Jézus Társaság magyar rendtartományába.

1919-1921. Feldkirchben novícius.

1921-1924. Szegeden filozófus-

1924-1925. Prefektus a Pécsi Pius Gimnázium internátusában.

1928. július 31-én a budapesti Jézus Szíve-templomban pappá szenteli Dr. Lányi tinini felszentelt püspök.

1930 szeptemberében a szegedi egyházmegyei közösi szeminárium spirituális.

1938. február másodikán leteszi az ünnepélyes négyes fogadalmat.

1951 áprilisában a Széher-úti Kórházba kerül, utána Érdre.

1953-ban több hónapot börtönben tölt.

1957. november 6-án a Jézus Társasága mindenszentek ünnepén meghal Érdén.

1957. november 9-én temették el a Szegedi Belvárosi temetőben.

Katolikus Krónika

Szent Gellért püspök, egyházmegyénk védőszentje! Köszöntünk Téged!

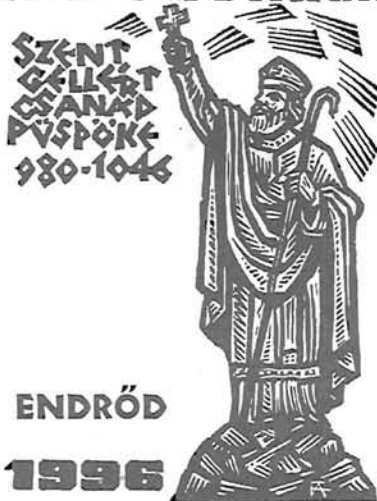
„Kedves Hívek!

(Az idén van) ... egyházmegyénk első püspöke, Szent Gellért vértanúhalálának 950-ik évfordulója. Neki köszönhetjük, hogy egyházmegyénk már a szentistváni időkben rátalált a római katolikus hitre, és az egyházban megtalálta Jézus Krisztust, megtalálta élete értelmét. Azóta adják át a szülők, nagyszülők e hitkincset gyermekeiknek, unokáiknak. Azóta lett ezen területen élő emberek viselkedése a keresztény erkölcsökhöz mért. Az ő munkálkodása nyomán indult meg itt az első katolikus iskola, amelynek híre olyan volt, hogy más országokból is jöttek ide tanulni. Neki köszönhető, hogy itt is végrehajtották Szent István rendeletét: minden 10 falunak legyen saját temploma. De tőle tanulhatjuk meg a hithez és a magyarsághoz való állhatatos ragaszkodást, hiszen ezért áldozva életét lett vértanú.

Hálás szívvel emlékezünk rá ebben az (...) évben, és naponta kérjük mennyei pártfogását családunk, egyházmegyénk és egész magyar népünk minden tagja számára.

+ENDRE
megyes püspök"

IN-MEMORIAM

Irgalmas Isten, te Szent Gellért püspököt a vértanúság halálos gyötrelméből a vértanúhalál örök jutalmába emeled, fogadj minket is kegyelmedbe, akikért a szent püspökvértanú életét áldozta. Engedj az ő vértanúságának 950. Évfordulójára úgy emlékeznünk, hogy ünneplésünk kedves legyen előtted, a mi Urunk, Jézus Krisztus által. Amen.

Hódolat a Szent Gellért Ereklje előtt a Szarvasi Esperesi Kerület zarandoklata az endrői templomba
- 1996. június 30, vasárnap -

9.30: Az Ereklje érkezése, bevonulás a templomba, majd az Ereklje öre tart ismertetőt az Erekljéről, a Szent Gellért zarandokútról, valamint az Ereklje útjáról.

10.00: Koncelebrált szentmise az Ereklje jelenlétében; vezeti: Ábrahám István nagyprépost úr, az Ereklje öre.

Mise végén utcai körmenet az Erekljével.

Kb. 11.30-13 óra: a zarandokok egyéni hódolata az Ereklje előtt (el lehet menni előtte, és megnézni).

13-15 óra: A környező egyházközségek közös imája az Ereklje előtt, fél óras váltással:

13-13.30 Békésszentandrás

13.30-14 Kunszentmárton

14-14.30 Endrőd

14.30-15 Gyoma

15 óra: Énekes Vesperás Szent Gellértől, majd búcsú az Erekljétől.

Júliusi, augusztusi ünnepeink

július 2. kedd:	Sarlós Boldogasszony
július 3. Szerda:	Szent Tamás apostol
július 11. Csütörtök:	Szent Benedek apát, Európa fővédőszentje
július 16. kedd:	Kármel-hegyi Boldogasszony
július 18. csütörtök:	Boldog Hedvig királyné
július 26. péntek:	Szent Joakim és Szent Anna
augusztus 6. kedd:	Urunk színeváltozása
augusztus 15. csütörtök:	Nagyboldogasszony
augusztus 20. kedd:	Szent István király, Magyarország fővédőszentje

A Katolikus Iskola kápolnájában a nyári hónapokban nincs mise.

Temetőink

Felhívjuk a hozzátartozók figyelmét, hogy a 25 évnél régebbi, és újra nem váltott sírhelyek, és a rajta lévő építmények tulajdonjoga visszazáll a fenntartóra. (katolikus temetőink - szarvasvégi, központi, gyomavégi - esetében az endrői Egyházközség)

Emléktábla

Az elmúlt időszakban ismét bővült a Katolikus Iskola falán az októberi kápolnaszenteléskor elhelyezendő emléktábla a jótékonykodók nevével. Reméljük, hogy szeptemberig még bővülni fog a névsor, akkor ugyanis le kell zárunk, mert idő kell az elkészítéséhez. Ha valaki véletlenül lemaradt volna, kérjük, jelezze az endrői plébániának. Köszönjük a segítségét.

Emléktábla

Ambrózi László és Családja
Bramac gyár
Buti László vállalkozó
Császár Ferenc és neje: Gyuricza Éva
Egészséges Életmóddért Alapítvány
Endrői Egyházközségi Képviselőtestület
Endrői Oltáregylet
Dr. Giricz Katalin
Gyomaendrőd város Önkormányzata,
hajdani gyomai és endrői polgárok
Hittel a Holnap Ifjúságáért Alapítvány
Kirche in Not Ostpriesterhilfe e. V.
Dr. Latorcai János és Ujházi Aranka
Magyar Máltai Szeretetszolgálat
Szabó Dezsőné és Családja
Szent Gellért Egyházi Kiadó
Szilágyi Gáspár
Szöllősi Istvánné
Ujházi Ernő Dezső és Papp Piroska Ágnes
Varjú László és Családja
Vaszkó András és Pena Pauline
Vállalkozás Verseny Tisztetség Alapítvány
†Wodianer család

Emberé a feladat, hogy Isten akaratát e földi életben teljesítse.

Ez történt a Gyomai Református Gyülekezet életében is, amikor elképzelték, és minden erejüket összeszedve felépítették Békés megye harmadik református szeretetotthonát.

Sipos Tas Töhötöm lelkipásztor régen dédelgetett nagy álma teljesült azzal, hogy otthonot teremtettek a gyülekezet idős testvérei számára, ami nem csak otthon lesz, hanem a szeretet hajléka, állomás, felkészülés a boldog földöntúli életre.

Pünkösöd ünnepének másnapját tették még ünnepélyesebbé, amikor is délután 3 óra a Gyomai Református Templom harangja hívogatott mindenkit a Szeretetotthon felavatásának ünnepségére.

A templomban Sipos Tas Töhötöm, a gyülekezet lelkipásztora köszöntötte az egybegyűlteket, megköszönve minden segítőknek a közreműködését abban, hogy itt most ünnepezhessünk.

A Istentiszteletet Papp Géza Csaba, a Tiszántúli Református Egyházkerület főjegyzője, majd Nagy László Békés megyei esperes szolgálatával folytatódott.

Végül minden jelenlévő nagy örömeire Izsó Antalné Gyomaendrőd legidősebb bábaasszonya, mindenki Erzsike nénije köszöntötte szíveket melengető szavaival a jelenlévőket. Egy gyönyörű verssel búcsúzott, hiszen ő már öt éve a Békéscsabai Evangélikus Szeretetotthon lakója. Könnyes szemmel hallgattuk, ahogy 88 évesen szavalt szeretett temploma falai között: „Mi mindig búcsúzunk“.

Az istentisztelet végén a vendégek átsétáltak a Szeretetotthonba. „Az idősek a gyülekezet múltjának hordozói, hitükre épülhet a jelen és a jövő“ ezekkel a szavakkal köszöntötte az ünnepségen résztvevőket Papp Géza Csaba áldást kérve az Otthon valamennyi lakójára, dolgozójára, a gyülekezet lelkipásztorára, a presbitériumra. Végül egy bibliát nyújtott át Sipos Tas Töhötöm lelkipásztorának, benne egy kis nemzeti színű szalaggal, a következő szavakkal: „Emlékeztessen ezen biblia mindenkit arra, hogy a gyülekezet a

Istené a dicsőség

Szeretetotthont a millicentenárium évében alapította."

A szeretetotthonban jelenleg hat szobát, a hozzájuk tartozó vizesblokkokkal, tágas közösségi és kiszolgáló helységeket vehettek birtokba a beköltözők 10 nő 1 férfi. További tervünk az épület másik szárnyának kialakítása, ahol hasonló körülmények között tudunk további 9 főt fogadni. Működtetünk egy 20 fős Idősek Klubját is, azok részére, akik még nem jutottak el arra az elhatározásra, hogy az otthon lakói legyenek, de szívesen tartoznának valahová, ahol testi-lelki segítséget kaphatnak.

S végül gondolataimat szeretném befejezni a mi, a szeretetszolgálatot végzők hitvallásával ars poetica-jával:

Az idős, segítségre szoruló testvéreinkkel való első találkozáskor szemükből olvassuk

- Tudod fiam, voltam, ami vagy, fiatal, egészséges, szerettek és szerettem, szültem és temettem.

Leszel, ami vagyok! Idős, beteg, segítségre szoruló magányos. Segíts, hogy ne fájjon a kiszolgáltatottság. -

Milyen igazuk van. Erre csak egy lehet a válasz: Annyi megbecsülést, szeretetet, gondoskodást nyújtunk ma itt és most, amit majd holnap magunknak is elvárunk. Mert amit ma másokon látunk, azt holnap magunkon is láthatjuk majd.

Sipos Tas Töhötöm lelkipásztor vezetésével, a presbitérium és a gyülekezet támogatásával, munkatársainkkal együtt ebben a szellemben igyekszünk mindent megtenni annak érdekében, hogy valóban a szeretet otthona legyen ez a ház.

Végül köszönetet mondunk mindazoknak, akik testi-lelki erejükkel segítettek az intézmény létrejöttét. Teljes szívvel köszöntjük és várjuk a távollévőket, hogy közeledjenek és azonosuljanak a napjainkban egyre fontosabbá váló szociális, karitatív tevékenységünkhöz.

GELLAI JÓZSEFNÉ
Szeretetotthon vezető

Május 23-án tárgyalta Gyomaendrőd Város Képviselő-testülete „A Polgármesteri Hivatal működési feltételeinek és szerkezetének áttekintése, a 63/1996. (III.26) KT. számú határozatban foglaltak szerint” címmel Csorba Csaba jegyző úr előterjesztését, melynek végső konklúziója szerint az előterjesztett határozati javaslat: „1996.július 1-i hatállyal a hivatali Kirendeltséget megszünteti, az Építésigazgatási és Vagyongazdálkodási csoportokat egy szervezetbe vonja Műszaki és Vagyongazdálkodási Csoport elnevezéssel.”

A képviselő urak bölcs előrelátásán mulott, hogy a határozatnak az endrődi Kirendeltségről szóló javaslatát elvetették. Marad a kirendeltség! Marad, de meddig? Évek óta folyik a Hivatal részéről ez a törekvés, hogy szűnjön meg a Kirendeltség. De mi a cél ezzel? Bizonytalanságban tartani a dolgozókat? Nem, mert ők Gyomán tovább dolgoznak. Akkor marad a sokat emlegetett pénzügyi megtakarítás, no meg nincs elég munkája a kirendeltségnek. Azt mondja az indoklás egy helyütt: „Meggzűntetésével (Kirendeltségről van szó. Szerk.) természetesen hátrány éri a lakosság egy meghatározott és jól körülhatárolható rétegét. Ez szerintem nem vitatható. Azonban a kirendeltségre fordított költségek, a bérjellegű kiadásokra is tekintettel, nem állnak arányban az elvégzendő munkával” Hát igen, a lakosság egy meghatározott részét! Pár ezer embert! Ha írottan nem is, de kiolvasható az előterjesztésből az is, hogy tulajdonképpen a Kirendeltségen alig van ügyintézés!

Szerkesztőségünk végére szeretett volna járni ennek a soha véget nem érő ügynek és - hallgattassák meg a másik fél is - alapján felkerestük a kirendeltség vezetőjét és dolgozóit.

Ők átnyújtottak egy „Tájékoztató” címet viselő iratot, arról, hogy mit tesznek, hogyan dolgoznak. Bevallásuk szerint ez az irat a tárgyalás során nem került ismertetésre. Hogy miért, az most ne firtassuk. Íme a tájékoztató:

„A Kirendeltség munkáját - mint a hivatalét is - a naponta megjelenő állampolgárok, ügyfelek által előadott feladatok tartalma határozza meg.

Az egész napos ügyfelfogadás nálunk úgy alakul, hogy délután már gyengébb a forgalom, így ezt az időt a felvett és már beiktatott segélykérelmek elbírálására, határozatok elkészítésére fordítjuk.

Az alábbiakban röviden vázolnám a munkaterületet.

AZ ENDRŐDI KIRENDELTSÉG HÁNYATTATÁSA

Anyakönyv:

Ez a terület, amely évek óta lényegesen nem változott. Házasságkötési, halotti anyakönyvezés folyik, ill. a változások alapirában történő végig vezetése.

Elég jelentős az ügyiratok között az anyakönyvi kivonatok és másolatok kérése (pl. vidéken történő elhalálozás, nyugdíjazás vonatkozásában).

Ehhez a munkaterülethez tartozik még a hagyatéki leltárak felvétele, adó- és értékbecslőnyitványok elkészítése és továbbítása.

1995 évben 121 hagyatéki leltár készült, helyi haláleset anyakönyvezése 66, házasságkötések száma 11, anyakönyvben az utólagos bejegyzések száma 353 db.

További feladatot jelent az ütlelégényléssel kapcsolatos adminisztrációs ügyek lebonyolítása, 1995 évben 150 kérelmet továbbítottunk.

Szociális ügyek:

Ezzel kapcsolatban van talán a legnagyobb, de mindenképpen legbonyolultabb forgalom.

Így a rendkívüli segély és a közgyógy iránti kérelem vonatkozásában. Ezen kívül van még a mozgáskorlátozottak költségterítése, rendszeres segély iránti kérelem stb.

Helyben teljesen elintézzük a rendkívüli segély ügyeket. Valamint felveszünk minden más kérelmet és beküldjük a hivatalhoz (közgyógy, ápolási díj, temetési segély).

Az elkészült gyámügyi határozatok száma 283 db.

Felnőtt átmeneti segélyek, benne az eseti lakásfenntartási támogatás 954 db. volt.

Tudvalevő, hogy az elszegényedés egyre nagyobb mértékű és ez maga után vonja, az egyre több segélyt igénylő ügyfél megjelenését.

Adóügyintézés:

A Kirendeltségen az adóügyintézés a helyi adók vonatkozásában folyik. A számítógépes nyilvántartás alapján dolgozunk, az adófizetőket tudjuk informálni fenálló tartozás, esetleges túlfizetésről.

Adóbevallásokat felveszünk kommunális, gépjármű, vállalkozási, építményadó vonatkozásában, azokat továbbítjuk, amiről nyilvántartást vezetünk, hogy bizonyítani tudjuk.

Ebben az évben igen nagy feladatot jelentett, a megváltozott helyi adók miatt a bevallások beszedése, továbbítása.

Jegyzőkönyveket veszünk fel a különböző felmerült problémákról, (adóülfizetés visszaigénylése, átkönyvelések, adószámla megszüntetése esetén).

Marhalevél kezelés:

1993 május óta ellátjuk a marhalevél kezelést, ami szintén ügyfelforgalommal jár. 1995 évben 1920 db. marhalevet adtunk ki. Átirás, irányítás 180 db. volt.

Részt veszünk a helyben megtartott vásárokon.

Egyéb feladatok:

Ellátjuk a lakcímváltozások bejegyzését. Lakossági bejelentések alapján feljegyezzük, továbbítjuk a villany, víz hibabejelentéseket.

Ezen túlmenően igen sok olyan ügyfél van, akinek nem marad nyoma a velük való foglalkozásnak pl. nyugdíj ügyekben információ, illeték ügyekben információ stb.”

Eddig a tájékoztató, amelyből az olvasó könnyen megítélheti, hogy milyen hatékonyan dolgozik az a 3 fő.

És most nézzük a megtakarítás ügyét. Az évi 3.169 ezer Ft-ból 1.794 ezer Ft. bér. Amit ha megszüntene a kirendeltség Gyomán is ki kellene fizetni. Legfeljebb a 6 órás takarítónő állása szűnhetne meg. Ami marad, fűtés, világítás, víz, stb. ugyancsak nem megtakarítható, hisz mindezeket a kirendeltségen dolgozó többi hivatalnak biztosítani kellene.

A lakosság általában Kirendeltség alatt a Fő út 2. sz. alatti létesítményt érti. Pedig ebből három irodában van a kirendeltség. Az önkormányzati dolgozókon kívül itt foglalnak helyet a Családsegítő Szolgálat, a Gazdajegyző ügyfélszolgálat, a védőnők, Logopédia, MAVAD Kft., Vöröskereszt, a TITÁSZ befizetéseket bonyolít, Gyulai Hűskombinát irodája is itt van elhelyezve, itt működik Földosztó Bizottság, a hadirokkantak, a horgászok egyesülete, itt tartják a tűzoltók oktatását, s még egy icipici irodában itt van elhelyezve a Kiszéti Gyógyszállóért Alapítvány.

Lehet, hogy valamit kifelejtettünk a felsorolásból. Célunk csupán az volt, hogy rávilágítsunk arra tényre, hogy a Kirendeltség áthelyezése nem oldana meg semmit. De 2.000 ember (múlt évi statisztika szerint) kényszerítenénk arra, hogy otthontól jó pár kilométerre lévő trodába menjen és esetleg félnapokat töltsön utazással, ügyintézéssel.

Mint bevezetőnkben írtuk, köszönet a képviselő testület tagjainak, akik, reméljük mindezt, amit most leírtunk, átértézték és döntöttek.

Bízunk abban, hogy az elkövetkezendő időkben nem kerül újra napirendre ez a téma és Endrőd népe megnyugodhat, a Kirendeltség marad!

Császár Fecenc

Az első Te Deum, azaz hálaadó évzáró a Katolikus Iskolában

Endrődön 1922-ben alakult meg az egyesület. Önkéntes alapon szerveződött.

A község iparossága volt ennek is kovásza, mint sok más dolgoknak. A település nagy részét akkor még nádfedeles, zsuppos, és kevés cserepes tető fedte. Valamikor, ha a szél is segített, egész utcasorok, falvak égtek le. A riasztás félrevert harangkongással történt. A toronyór azon a toronyablakon dugta ki a zászlót, amerre a veszedelem keletkezett.

A tűzoltók egyenruhát, sisakot, bakancsot, széles bőr öön függő csákány-fokost kaptak felszerelésül.

A fecskendőkocsit és a vízszállító lajtót a tűzoltóság udvarán tartották.

Különösen éjszaka volt riasztó a tűz. A „spricnit” két karal le-föl emelgetve hozták működésbe, a köpüből a vizet a tömlőbe préselték.

Parancsnokaik a községi „elit”-ből kerültek ki. pl. Szabó bankigazgató, Lesniczky József ig. tanító, de kiváló parancsnok volt másfél évtizedig Szmolai József.

A világháború után az 1950-es években a községi szervezet megszűnt. Ha komolyabb veszély volt, riasztották Szarvas, Mezőtúr tűzoltóságát.

Gyomaendrődön a komolyabb fejlődés 1990 táján következett be. Az egyesülés óta parancsnok Tímár Vince. Általános iskolás korában kezdődött kapcsolata a mozgalommal. Aztán a képesítés megszerzése után a szakiskolában szervezője és vezetője lett a szervezetnek. Mivel a városunknak is nélkülözhetetlen tényezője a Tűzoltóság, a megyei parancsnok javaslatára a város polgármestere megkereste őt, és sikerült egy hullámhosszon elindulni 1993-ban.

A város 800.000 forintot teremtett elő az induláshoz, melyből egymillió lett.

A költségek alakulása: 1994-ben 2.5 millió Ft, 1995-ben 4.25 m. Ft, 1996-ban 5.5 m. Ft.

A tűzoltók

Az építkezés tervszerűen ment. Az egyesület szépen fejlődött. Jelenleg 45 tagja van.

Ebből 7 fizetett alkalmazott. Rendszeres a

kapcsolatuk Németországgal és más nyugati országokkal, és kifogástalan a kapcsolatuk a szomszédos egységekkel. Az alap kölcsönös segítség. Szépen működik ifjúsági csoportjuk Náluk 5 év a „beéresi idő”. Kívánatos már általános iskolás kortól szervezni.

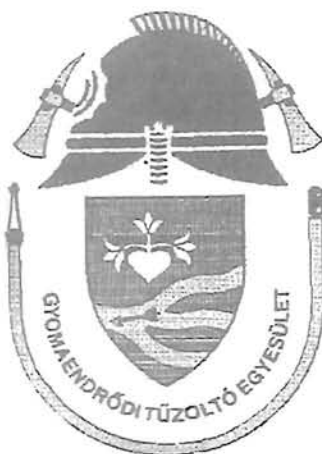
Különösen nagy értékű volt a segítség Katona Sándor közbenjárására Németországból. 1994-ben érkezett nagy örömmel a rohamkocsi, aztán a tűzoltókocsi. Ez biztonságot és minőségi előre lépést jelentett.

Kiemelt helyet érdemel az a felemelő ünnepség, amelyen a tűzoltóknak adományozott zászló szentelése történt. A zászló Dinya László úr adománya. A templomban Mozart miséje hangzott fel, a szertartás alatt a Budapesti Központi Fúvószenekar közreműködésében. Felemelő, magasztos, feledhetetlen érzést váltott ki a résztvevőkben. Valamikor a negyvenes években a Szegedi Fogadalmi Dómban vasárnaponként a katonamiséken

ébredt hasonló érzés bennem, amikor a katonazenekar szolgáltatta a zenét. A szertartást záró Himnusz és Szózat könnytakaasztó erejét akkor sem éreztem annyira, mint most.

Folytatódott az ámulás a tűzoltóság udvarán tartott avatás csodájával. Itt is a BM zenekar működött közre. Köszönet a szervezőknek. Az ünnepségsorozat folytatódott a remélhetőleg „Flórián” térnek elnevezendő központi területen bemutatókkal, térzenével. Szép számmal összesereglettünk. A parancsnokról előljáróban csak annyit: Méltó utóda a múlt kiemelkedő vezetőinek. Hogy Tímár Vincéről teljes képet kapjon az olvasó, kívánatos őt bemutatni a más természetű munkájának ismertetésével is. Erre következő számunkban visszatérünk.

MÁRTON GÁBOR

Dinya László vállalkozó átadja ajándékát, a megszentelt zászlót Tímár Vince tűzoltóparancsnoknak

A feledhetetlen tűzoltónap feledhetetlen zenekara átvonul a templomból a tűzoltó laktanya felszentelési ünnepére

GRATULÁLUNK

A negyedik alkalommal meghirdetett Várostörténeti pályázat lezárult. A pályázaton azok a 8-18 éves korú diákok vehettek részt, akik gyomaendrődi születésűek, vagy itt tanulnak.

A pályázat **Az én családom honfoglalása** címmel került meghirdetésre, tehát a pályázók családtörténeti témában dolgozhattak.

A pályázatot szponzorálták: Gyomaendrőd város polgármestere, Gergely Ágnes endrődi születésű író, Gyomai Szülőföld Baráti Kör, Endrődi Honismereti Egyesület.

A 4. Várostörténeti pályázat eredményhirdetése

Középiskolás kategóriában

- helyezett lett: Kovásznai Klára, a Kner Gimnázium tanulója 10.000 Ft.
- helyezett lett: Gellai Réka, a mezőberényi Gimnázium tanulója 6.000 Ft
- helyezett lett: Szatmári Gabriella, a 617. sz. Ipari Szakközépiskola tanulója 5.000 Ft és Nagy Szilvia, a Kner Imre Gimnázium tanulója 5.000 Ft
- helyezett lett: Gáspár Krisztina, a 617.sz.Ipari Szakközépiskola tanulója 4.000 Ft
- helyezett lett: Gottfried Sándor, a Kner Imre Gimnázium tanulója 3.000 Ft

Általános iskolás kategóriában

Felső tagozatosoknál

- helyezett lett: Kulik Zsuzsa, a 2.sz. Ált. Isk. tanulója 5.000 Ft.
- helyezett lett: Tímár Anett, a Rózsahegyi Kálmán Ált. Isk. tanulója 4.000 Ft
- helyezett lett: Gáspár Tamás, a 2.sz. Ált. Isk. tanulója 3.500 Ft és Vaszkó Virág, a 2.sz. Ált. Isk. tanulója 3.500 Ft
- helyezett lett: Cs. Nagy Ágnes, a 2.sz. Ált. Isk. tanulója 3.000 Ft Koloh Réka, a Rózsahegyi Kálmán Ált. Isk. tanulója 3.000 Ft és Porubcsánszki Dóra, a Rózsahegyi Kálmán Ált. Isk. tanulója 3.000 Ft
- helyezett lett: Hanyecz Zsuzsa, a Rózsahegyi Kálmán Ált. Isk. tanulója 2.500 Ft és Orosz Mihály, a Rózsahegyi Kálmán Ált. Isk. tanulója 2.500 Ft
- helyezett lett: Weidmann Edit, a 2.sz. Ált. Isk. tanulója 2.000 Ft és Szabó Diána, a 2.sz. Ált. Iskola tanulója 2.000 Ft

Alsó tagozatosoknál

- helyezést nem osztott a zsűri
- helyezett lett: Szatmári Ferenc a 2.sz.Ált. Iskola tanulója 2.500 Ft
- helyezett lett: Bán Beatrix, Bán Zsanett, a 2.sz. Ált. Iskola tanulója 2.000 Ft
- helyezett lett: Kiss Gábor, a 2.sz. Ált. Iskola tanulója 1.500 Ft

Az „aranyfonál” városi mesemondó verseny döntőjének eredményei:

Felsőtagozatos kategória

- hely: Kulik Zsuzsa 7.o. 2.sz. Ált. Isk.
- hely: Vaszkó Barbara 5.o. Rózsahegyi K. Ált. Isk.
- hely: Molnár Zsuzsa 7.o. 2.sz.Ált. Isk.

Alsótagozatos kategória

- hely: Nyíri Dóra 4.o. 2.sz. Ált. Isk.
- hely: Farkasinszki Fanni 2.o. Rózsahegyi K. Ált. Isk.
- hely: Mészáros András 3.o. 2.sz. Ált. Isk. és Gyetvai Andrea 2.o. Rózsahegyi K. Ált. Isk.
- hely: Dinya Andrea 4.o. 2.sz.Ált. Isk. és Fülöp Zsófia 2. o. Rózsahegyi K. Ált. Isk.

A felnőttek közül a könyvtár külön díját kapta Giricz Klára óvónő (Selyem úti óvoda).

Meg kell említenünk Oláh Gizella tanítónő nevét, aki egyedül képviselte a gyomai városrészt. Külön köszönetünk a Selyem úti óvónőknek a részvételért!

A zsűri tagjai voltak: Susányi Istvánné 2.sz. Ált. Isk. ig. h., Komóczi Attiláné a Rózsahegyi Kálmán Ált. Iskola tanárnője, Szabó Istvánné vezető óvónő, Tímár Sándor, a Rózsahegyi Kálmán Ált. Isk. tanára.

ISMÉT A SZPONSZOROK SEGÍTSÉGÉVEL

A Városi Könyvtár 1996. június elsejei Könyvnap rendezvényén kerültek átadásra a „honfoglalás 1100 éve” címmel meghirdetett rajzpályázat és az „Aranyfonál” városi mesemondó verseny díjai, oklevelei.

A rendezvény támogatói voltak: Agrofém Kft, Andor Károly, ÁFÉSZ, Baby élelmiszerbolt, BMMK kirendeltségének dolgozói, Bottlik Judit, Bútoripari Kft, Corvo Bianco Schuh BT, Csapó Gyuláné, Csikós János, Czikkely Imréné, Dávid Istvánné, Dinya Zoltán, Dógi Jánosné, Endrőd és Vidéke Takarékszövetkezet, Erdei Ferenc, Gele Ferenc, Gombkötő Frigyesné, Hegedűs József, Izsó Béla, K és H BT, Keresztes Tibor, Kert Kivi Kft, Keselyős Kft, Kner Nyomda, Kord Kft, Kozma Mihályné, Körös Kurca BT, Körös Bútoripari Kft, Kurilla Divat, Lading János, Lövei Tiborné, Mini Vegyesbolt Gyoma, Pájer Sándor, Raichle Sport Kft, Sikér GMK, Stafirung Kft, Szabó Ipari Szövetkezet, Szonda István, Tandi Ferencné, Tandi Sándor, Tímár Erőné, Tímár János, Tímár Vince, Tímárné Hanyecz Klára, THERMIX Szövetkezet, Trion GMK, Ugor Emese, Varjú István, Vöröskereszt Helyi Szervezete, Zöld Cukrászda, Zsolt Kft.

Segítő szándékukat tisztelettel megköszönjük.

Városi Könyvtár

Az előző részben említést tettem arról, hogy a volt török hódoltság területén létrejött új települések lakosságának egy része különböző okok miatt elhagyta lakóhelyét, és máshová költözött. Ez a jelenség a XVIII. sz. 50-es 60-as éveigi szinte mindenhol megfigyelhető, így Endrődön is. Endrődről történő elvándorlás különösen 1754 és 1764 között lehetett nagymértékű,

mivel az 1754-es 1202 lakossal szemben 10 évvel később csak 1222-en laktak a községben. Igaz pl.1759-ben a himlőjárvány következtében 82-en meghaltak, de ugyanebben az évben 92 gyermek született! Tehát „csak” járványokkal vagy magas gyermekhalandósággal nem magyarázható ez a „népességstagnálás”. A születések magas száma egyébként is jellemző a XVIII. sz.-i Endrődre. Ha nem lépett fel valamilyen pusztító járvány, évente általában 4-6-szor többen születtek, mint ahányan meghaltak.

Az elköltözött lakosok helyett folyamatosan, de főként az 1760-as években új telepesek érkeztek Endrődre. A mellékelt névsorok mutathatják, hogy 1738 és 1746 között kb. 40, 1747 és 1749 között pedig kb.100 új név (telepes) jelent meg a községben. Mivel 1764-ben - mint láthattuk - a lakosság lélekszáma 1222, 1773-ban pedig már 2376, úgy gondolom, hogy 1764 és 1769 között történt még nagyobb tömegű (s egyben utolsó) beköltözés Endrődre. Szórványos (egyéni) betelepülések természetesen továbbra is megfigyelhetők, úgy a XVIII. sz. végén, mint a XIX. sz. első felében, de tömeges népességmozgásra az 1770-es évektől már nem került sor. Ettől kezdve nemcsak Endrődön, hanem Békés megye többi településén is állandósul a lakosság, az emberek végleg megtelepednek választott lakóhelyükön. Az 1770-es évektől gyorsan növekszik Endrőd lakossága. 1784-ben még 2513, de a századfordulóra elérte a 3000-ret. 1804-ben már 3426-an laktak a községben.

Forrásmunkáim szerint az újratelepülést követő évtizedekben Endrőd túlnyomórészt szlovák ajkú település volt. Érdekes, hogy Petik Ambrus Békés megye leírása c. 1784-ben megjelent munkájában viszont Endrődről ezt írja: „... a magyar nyelvnek nagyobb kelete vagy közöttek, és igen kevesen találkoznak, kik magyarul ne tudnának.” A múlt század első évtizedeire a „kétnyelvűség” is megszűnik, egy-két embertől eltekintve mindenki csak magyarul beszélt a községben. Ez a gyors elmagyarosodás Békés megyében egyedülálló, más - valóban többségében szlovákok által lakott - városokban, falvakban nem figyelhető meg. A környező településeken (Szarvas, Örménykút, Kondoros, Kétsoprony, Békéscsaba) a szlovákok a legutóbbi évtizedekig beszélték, illetve sokan ma is beszélnek az anyanyelvüket. A tények tehát a források ellen szólnak, ezért kezdtem el vizsgálni kutatómunkám során a XVIII. sz.-i Endrőd lakosainak etnikai összetételét, nyelvi hovatartozását. Részletes elemzésre e sorozat keretein belül nem vállalkozhatok, de eddigi, ez irányban történt kutatásaimat, ill. következtetéseimet a következőképpen összegezném:

Azt, hogy az újra települt Endrőd lakosságának jelentős része szlovák volt, nem lehet kétségbe vonni. Ha más bizonyíték nem lenne erre vonatkozóan, Petik Ambrus említett munkája is elegendő lenne ennek igazolására. Petik, mint a XVIII. sz.-i endrődiek kortársa, is szól a felvidéki szlovák telepesekről, akik meghatározó szerepet játszottak Endrőd újratelepülésében. A szlovákok jelenlétét bizonyítják az endrődi nevek is, amelyek majdnem 50%-ban szlovák eredetűek. (Ez azonban jelenthet kisebb, de nagyobb arányt

Fejezetek a régmúlt időkből VII.

ENDRÖD TÖRTÉNETE A XVIII. SZÁZADBAN (népesedés - nemzetiségi viszonyok II.)

is. A szlovák nevű ember is lehetett magyar, de a magyar nevű anyanyelve is lehetett szlovák.) Az endrődi tájnyelv szlovák eredetű szavai is felhozhatók bizonyítékként. (pl. susolina, marmancsik, brekocs, mazna, pampuska, haluska stb.) A Zólyom megyéből érkezett telepesek ugyan valószínűleg csak szlovákul beszéltek, a Gömör és Kishont megyeiek azonban nem! A XVIII. sz.-

ban a magyar-szlovák etnikai „határvonal” éppen az előző részben említett Gömör megyei falvaknál húzódott, tehát az onnan érkezett lakosok közül a szlovákok minden bizonnyal „kétnyelvűek” voltak, magyarul is beszéltek. Ebben látom az elmagyarosodás egyik okát. Az elmagyarosodás másik oka a plébániai anyakönyvben már 1733-tól világosan nyomon követhető, és senki által nem kényszerített, gyakori az összeházasodás a magyarok és szlovákok között. A XVIII. sz.-ban nem az azonos etnikum, hanem az azonos vallás volt a meghatározó a házasságkötéseknél, s az endrődiek valamennyien katolikusok voltak. Történelmi példák sora tanúskodik arról, hogy mindig a kisebbségi nyelven beszélők tanulják meg a többség nyelvét. Így kellett történnie Endrődön is. Úgy gondolom, a szlovákok elmagyarosodásának harmadik oka a magyar többség. Nem mint kényszerítő erő, hanem mint adottság: a magyarok, bár valószínűleg nem túl sokkal, de többségben voltak. A történelmi hűség kedvéért mindenképpen meg kell jegyeznem, hogy a XVIII. sz. 70-es, 80-as éveiben olyan egyházi és oktatási intézkedések is történtek Endrődön, amelyek bizonyos fokig oktrojáló (kényszerítő) jellegűek voltak, s hozzájárultak a község magyarrá válásához. Ezeket az intézkedéseket azonban már akkor hozták, amikor a községben csaknem mindenki értett és beszélt magyarul. (Ezekről az intézkedésekről a Közigazgatás, oktatás, vallás c. részben fogok szólni részletesebben.)

TÍMÁR ANTAL

Új nevek megjelenése Endrődön 1738 és 1746 között a Historia Domus adatai szerint:

Alekszi, Ambrus, Babarik, Barják, Bela, Csorba, Csóvár (Csúvár), Czifra, Duda, Fábián, Fogarasi, Forgács, Hadobács, Harnos, Hronczó, Huszka, Jánosik, Julis, Kelemen, Kerékgyártó, Kizsel, Koczka, Kubucz (Gubucz), Lelik, Lipták, Lizicai, Majoros, Matuska, Nehéz, Nyustyák, Ónodi, Pápista, Porubcsánszki, Puskar, (Puskás), Révai, Rhakács, Roik, Serfőző, Soócz (Sóczó), Veres, Víg, Vödrödi.

Új nevek (telepesek) megjelenése Endrődön 1747 és 1769 között az 1769-es urbáriumi felmérés adatai szerint:

Almásy, Balyák, Bene, Bigne, Biolla, Borhát, Brada, Bukva, Cserven, Csik, Czikó, Dániel, Drahó, Farkasinszky, Fehér, Fitos, Gácsi, Galambos, Gellai, Gleich, Goboz, Gömböcz, Grona, Gyuris, Habzda, Hangya, Harsányi, Hatvan, Herényi, Hnyida, Holiczka, Hroza, Hunya, Jitter, Jurasek, Kajla, Kalmár, Kardos, Karsai, Kelle, Kenyeres, Klimó, Kmellár, Knapp, Knapcsik (Knapcsék), Koczka, Kodmon, Kolostyai, Korcsik, Koritár, Kozma, Kóteles, Kurilla, Lapusnyik, Lassa, Leszkovszki, Libei, Litvák, Lukács, Majsán, Magyar, Maróti, Mihály, Moravcsik, Nagy, Oláh, Ombódi, Óvári, Pálincás, Paróczai, Paulik, Pellók, Pető, Pintér, Pintye, Polánbyi, Prepelicza, Prorók, Rakonczai, Reza, Sánta, Sári, Schemeer, Sinkovics, Smidovecz, Sülyek, Szalóki, Szlinka, Szosznyák, Sztropkó, Szurocecz, Szűcs, Talán, Tarcali, Tókai, Toma, Torma, Turcsányi, Vaho, Vég, Veszelszky, Vojtek.

Kedves olvasóink tudják már, hogy szívesen számolunk be olyan eseményekről - legyen az az ország bármely pontján - ahol endrődi születésű alkotók tevékenykednek. Ilyen esemény volt Kecskeméten az Ünnepi Könyvhét alkalmából rendezett könyvbemutató, melyen Kada Erika és Bella Rózsa közös alkotásukat mutatták be. Az izélesen megszerkesztett borítólapon a cím: FORRADÁSOK. A nagy sikerre jellemző, hogy a könyv még azon a napon elfogyott. De beszéljen helyettem az, aki bemutatta a művet, és alkotóit.

Bajtai Mária a Magyar Irodalmi Társaság kecskeméti tagozatának titkára megnyitó szavaiban többek között így jellemezte a két alkotót.

"Kik ők, az alkotók? A mai tülekedő, kiszorító világban ők, nem saját törekvéseiket igyekeznek megmutatni, hanem nem állnak szövetkezni, és együttes erővel megmutatni, hogy együtt, a másik eredményeit növelve is lehet alkotni. Kada Erika törekvéseit láthatjuk a versben, prózában, esszéiben. Bella Rózsa a képzőművészet

eszközeivel társul ehhez a törekvéshez, tán figyelmeztetőül, hogy lám így is lehet, ezt is lehet, így is lehet egymás munkáját segíteni. Ugyanezt jelezték a lektorok is. Segítik, irányítják a művészeket és segítenek nekünk, olvasóknak felfedezni az eredményeket. Páros alkotók.

... A Források kötet képei nem hagyományos illusztrációk. Én az ő szövetkezésükben azt láttam, azt látom, hogy szárnyaltatják egymás munkáit. Az is megfigyelhető, milyen alázattal közelítenek egymás tevékenységéhez, milyen érzékenység az, amivel közelítenek egymás munkáihoz. Ez is rendkívüli, példás, figyelemre méltó.

Bella Rózsa kötetbeli munkáin megfigyelhetjük, miként segíti az alkotótárs kibontakozását, másfelől pedig mint láttam, Rózsára igen nagy hatással van Erika egyik-másik munkája, s láthatjuk azt, ahogyan Rózsa fantáziája megmozdul az alkotások olvastán, mint azt már megszoktuk tőle. Hiszen Bella Rózsát ismerhetjük már kiállításairól, jóllehet eléggé rejtőzködő alkotó... Rózsát jobban ismerem, hiszen kollegák vagyunk a Bányai Júlia Gimnáziumban.

Ismerem alkotó nevelő munkáját is nemcsak ez a sokoldalúságot, kísérletező kedvet, sokféle technikával való megszólalást, hanem azt is, hogy rendkívüli módon érdeklődik a művészetek iránt, de különösen az irodalom iránt.

... Illusztrátorként is ismerhetjük, hiszen az Endrődi Füzetek sorozatának folyamatos illusztrátora. Az ő endrődi kötődése ebben a kötetben is megmutatkozik. Az endrődi élmények jól kapcsolódnak Erika szülőföldhöz, gyermekkorhoz kötődő élményeihez.

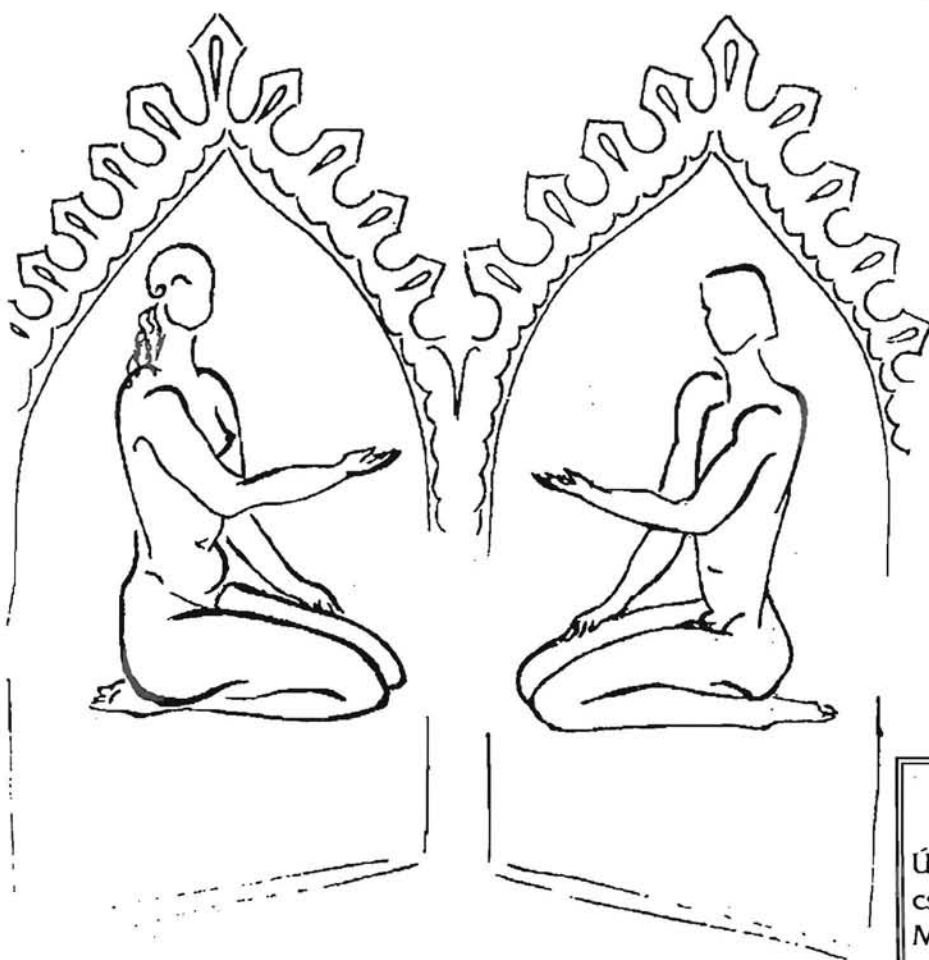
Kada Erikát nemrég ismertem meg a verseiből, írásaiból, a lektorok közléseiből, beszélgetéssorozatból, amelyen részt vettem. Rendkívül érzékeny, fogékony emberrel van találkozásunk, aki fiatal kora ellenére 3 gyermek édesanyja, főhivatású anya. Ez is óriási, csodálatos szerep. Ez az a különleges érzékenység, ami megvan benne, afelé is mutat, hogy önmagát megformázza, kifejezze. A helyi lapokban, mint újságíró közli gondolatait. A kötetben különböző formátumú írásokat találunk. Gazdag és színes paletta az, ami e kötetben élénk táru.

A kötet utószavából még két mondatot idézünk: "Mindenképpen hozzájárulnak ők ketten a nemzeti kultúránk épületéhez, egyúttal a harmadik évezredre kibontakozó igazi nőszellememancipációhoz is" (Dr. Turai G. Kamill főiskolai docens)

A rajzok kiválóan visszaadják azokat a hangulatokat és érzelmeket, amelyeket a fiatal író a legkülönfélébb műfajú írásaiban megfogalmazott." (Dr. Bárh János muzeológus Katona József Múzeum)

Reméljük, kedves olvasóinknak és a szépre vágyó gyomaendrődieknek mielőbb bemutathatjuk e nagyszerű művet. Addig is ízelítőül álljon itt a 127 oldalas könyvből a 19. oldalon található mondanivaló, annak jeléül, hogyan kapcsolódik össze a két művész egy gondolatban.

CSÁSZÁR FERENC

Úgy nézz engem

Úgy nézz engem, hogy észrevedd, csak a mosolyt, arcom helyett. Magányomat hogyha szánod, mint tükörben, magad látod.

HÍREK ERDÉLYBŐL

Ismét levelet kaptunk kedves barátainktól Nagyváradról és Aradról. Természetesen a híradások most mind a romániai választásokkal kapcsolatosak. Előjáróban elmondhatjuk, hogy Erdélyben ellenzéki győzelem várható. Erről így számol be Stark László:

„Június 2-án zajlottak le Romániában a helyhatósági választások, illetve ennek I. fordulóját. A II. forduló június 16. (Lapzárta miatt erről részletesen majd a következő számunkban számolhatunk be. Szerk.) A választásokon a romániai magyarság érdekvédelmi szervezete az RMDSZ általánosan jól szerepelt, pl. a polgármesteri helyek számát tekintve országosan a II. helyen áll 121 megválasztott polgármesterrel! Ugyanakkor az is komoly siker, hogy 6 erdélyi megyében (Bihar, Szatmár, Szilágy, Maros, Hargita, Kovászna) az RMDSZ a megyei tanácsokban a legtöbb helyet szerezte meg. Ami a Bihar-megyei helyzetet illeti, a megyeszékhelyen Nagyváradon az I. forduló után Dr. Csapó József szenátor áll az első helyen, a második fordulóban pedig a Demokratikus Konvenció jelöltjével Sturza Mel kerül össze. Eredmény június 17-én (Lapzárta után) Ugyanakkor a városi tanácsban az RMDSZ-nek 8 tanácsosi helye van. (a 31-ből) Ezzel szintén a legerősebb politikai formáció. A megyei tanácsban: 10 tanácsosi helyet szerzett az RMDSZ. (41-ből) A megyében eddig 12 helyen van megválasztott magyar polgármester s a második fordulóban reális esély, hogy a 9-ből még 6 helyen szintén magyar polgármester

legyen. Magyar polgármestere van így: Nagyszalontának, Érmihályfalvának, Székelyhídnak, Szalárdnak, Érszalacsnak, hogy csak a legfontosabbakat említsük. Ugyanakkor nem mehetünk el szó nélkül a tartózkodások maga száma mellett. Sok helyen a magyarság 50%-a nem ment el szavazni. Sajnos a jelenlegi kormány mindent megtett az elmúlt négy évben, hogy az önkormányzatok szerepét csökkentse, melyek a pénzügyi gondok közepette máról-holnapra éltek, remélve kis „pénzügyi segélyt”. Ugyanakkor kritikán aluli volt a szervezés, a zavar. Rendetlenség és kisebb zavarok jellemezték a választásokat. Érdekes, hogy Marosvásárhelyen az RMDSZ példásan mozgósította támogatóit, így már az I. fordulóban nyert Fodor Imre mérnök 52%-al! Kolozsváron - mint az a magyar rádió és sajtó is közzétette - bejött a papírforma és a magyar gyűlölet Funár győzött 51%-kal. Kolozsvár, ahol az ötvenes években százezer ember élt, ennek 20%-a volt román s most már a háromszázszáz nagyváros többsége, 75%-a román. A betelepülteknek nincsenek gyökerei, egységesek a magyar gyűlöletben! Még egy érdekesség: Bukarestben a választási jegyzékben, ahol a polgárok névsora volt kifüggesztve szerepelt, 94.000 halott neve is. (Ez is példa a szervezésre) Most mindenki izgatottan várja a II. fordulót.”

STARK LÁSZLÓ
RMDSZ ügyvezető elnök

Részlet az aradi levélből:

„Az I forduló során az RMDSZ-nek 4 megyei tanácsosi helyet, 64 önkormányzati képviselő helyet és 2 polgármesteri széket sikerült megszereznie. Az eddig bejutott polgármestereink: Nagyzerind és Nagypereg községbeliek, de bízunk a nagyiratosi és tözmsikei II. forduló eredményekben is.

Arad városi tanácsban 3 tanácsosi helyet szereztünk a 25-ből. Eddig a 31-ből 4 hellyel rendelkezünk. Az eredményeket elfogadjuk, de bizonyos következtetéseket le kell vonnunk. Általában a jelenléttel voltak komoly gondok. A megye több helyiségében késélen állt a szavazások érvényessége.

Erdély területén végül is ellenzéki eredmény született. A Kárpáton túl viszont több helységben meg kell ismételnünk a választásokat.”

Bognár Levente Tóth László
Ügyvezető elnök Vezetőségi tag

Kedves Barátaink! Örülünk a jó eredményeknek és Bizunk a II. forduló eredményességében. Gratulálunk! Erőt egészséget Istenben bízodalmat!

A kenyérsütés hogy hogy vót fijam?...hát ugyi aszt mindig úgy csináltuk, hogy előtte való este szitáltunk ki lisztet, oszt szípen elkészítettünk mindent, ótán este nyolckor kovászoltunk, de még előtte dilután háromkor a párt megasztattuk, oszt avval meg úgy tettünk, hogy tettünk bele egy kis ílesztőt, két-három dekát, hogy hamarabb kejjen, na ezzel kovászoltunk. Na ótán hajnalba három-négy óra köszt dagasztottunk. Ehhez vót segítségem egy jány. Na dagasztottunk, ótán letettük. Utána a tiszta egy óra hosszát kelt, közbe a jány elmosogatta a páros edényt, szitát, eszt-aszt. Na mikor megkelt addigra fütöttünk oszt mars be a kemencébe. Sok kenyeret sütöttünk mindig, két-három szakajtó lisztet használtunk fel, egy szakajtóba öt-hat kila liszt vót. Tudod fijam vótunk rá, mer' ott vót a kanász, a kocsis, bejáró asszon' is vót...szóval sok vót a kosztos. Én meg fijam, tudod, szerettem mindenkit jótartani. Korgó hassal nem lehet dógozni. Nahát a tisztába sót aszt úgy vettem mindig marokra, nem szabad vót nagy marokra. Vót rá eset, hogy férettem egy kis kovászt, akkor nem kellett annyi pár. Átajában két hétre, tíz napra való kenyeret sütöttünk. Amikor sok apró kolompír vót akkor sütöttünk krumplis kenyeret is, nem sokat tettünk bele. Megfőztük, megpuoltuk, ledaráltuk, oszt reggel belement a tisztába. Nagyon finom vót így is a kenyír. meg osztán nem szikkatt olyan hamar. A kenyeret

Beszélgetés egy hajdan volt gazd' asszonnyal néprajzi riport II.

bevetés előtt nem kentük semmivel se, maj' mikor kivettük a kemencéből, akkor azon melegen mingyán megmostuk, oszt olyan szíp maratt, szíp finyes vót. A sózásról még nem mondtam, hogy kenyír után ment, ahány kenyír, annyi marok só ment bele. Mikor több ember is dógozott a háznál, többet kellett sütni. Vót rá eset, hogy hetente kéccer sütöttünk. Jaj! dógoztam én annyit abba a nagy vagyonba. Mikor mán oszt két kive íziket fütöttem, akkor osztán hozzáfogtam tejeles lángost sütni, mikor mán a kemence feneke megmelegedett, a láng előtt sütöttem. Jaj Fijam! te végtelen szeretted ezt a lángost. Meg emlíkszel-í, hogy tik gyerekik mindig kaptatok sütiskor egy-egy kis cipót?.. Gyümölcsíriskor aszaltunk is kenyírsütiskor, az meg úgy törtint, hogy az összevagosott gyümölcsöt leforráztuk, akkor osztán úgy összerándul, ótán mikor a kenyeret kiszettük, beraktuk tepsibe, oszt két-három napig ott aszalódott. Nagy munka vót a kenyírsütés is, a többi mellett, vót segiccsigem...igaz!..de sok munka vót a háztartás körül abba a nagy vagyonba...

*Magnóról lejegyezte Cs.Szabó István
Adatközlő: Özv. G/ecsei/ Nagy Lászlóné 1893.
Mezőberény - 1988. Békéscsaba. Volt Gyoma Hősök Emlék
útja 57. sz. alatti lakós. szül: Ailer Zsuzsanna.*

Trodalmi oldal

Az aranyvonat

A júliusok minden esztendőben nagyon felkavarják a lelkemet. Júliusban születtem, és júliusban ment el örökre az én csupa mese, csupa szív, drága nagymamám is.

Búzaérés ideje volt akkor. Aranykalászkok hajladoztak a szénaillatú szélben, hogy aztán megadóan földre boruljanak a kaszák élesre fent pengéje nyomán.

Nagyapáméknál éppen befejezték a nagy munkát. Hosszú sorokban heverték a kék a tarlón, és amikor eljött a hűvös, kivonult az egész család, hogy halhéba rakja. Már elég nagyocská lány voltam, szerettem is buzgólkodni, különösen, ha megdicsértek. S mivel ezt az én áldott emlékü nagyanyám elég gyakran tette, szaladva hordtam a kévét, hogy minél előbb keresztbe rakhassák a nagybátyaim.

- Derék leány vagy! - mosolygott rám sok, sok szeretettel nagyanyám. - Ne félj, veszek én neked olyan hacacaré szoknyát, amilyen csak a mesebeli királylánynak van.

De mintha ez a jól ismert mosoly halványabb lett volna, mint máskor. Akkor ez fel sem tűnt senkinek, mint ahogy az sem, hogy öregem is éji bogár csillogású szemek alá árnyékokat rajzolt az alkonyat. Csak annak örültünk, hogy nagyanyó boldog, mert megláthatta az arany-vonatot.

1938-at írtunk akkor, és ebben az évben volt Budapesten az Eucharisztikus világ kongresszus. Nyár elején az iskolánk is kivonult a csodálatosan szép ünnepségre, ahol hatalmas tömeg hallgatta minden alkalommal a Pacelli bíboros úr (a későbbi XII. Pius pápa) szavait, amint átszellemült áhítattal hirdette Isten örök ígését. Még ma is őrzöm emlékét. Zengett, zúgott az énekszó a hullámzó tömeg felett, hogy aztán a szél szárnyára kapja és szétrepítse Isten dicsőségét az egész világ felé.

Amikor mi már javában nyaraltunk az öcsémmel, jött a híre, hogy Nagylapason is áthalad az aranyvonat a Szentjossal, melyet Mészáros János érseki helytartó kísért, a 16 koronaórral és szerzetesekkel. Az én drága nagyanyám, akinek lelke mesékkel és imádsággal volt teli, csak úgy ragyogott a boldogságtól, hogy ő ezt a napot megérhette. Korán megfőzött az aratóknak, és hogy el ne kesse a nem mindennapos eseményt, jószerével szaladva tette meg a három kilométeres utat az állomásig. Oda is ért éppen időben, tiszta feketében, vastag, meleg „terno” kendővel a fején, mert akkor az idős asszonyoknál ez volt az ünneplő. A nap pedig teljes erejével ontotta melegét. Égető sugárzása szinte perzselt, és csalóka délibábot tükrözött a kövesút fölé. A levegő vibrált a mozdulatlan csendben, levél se rebbent az út mentén porosodó öreg szilvafákon. Aprócska szellő se enyhítette a tikkadó hőséget. Lélek sem járt az úton, csak a közelben aratók csóválták a fejüket rosszallóan, mikor elhaladt mellettük nagyanyó, és aggódva kiáltottak utána: - Meg ne ártson ez a nagy sietség Mari néni! Csak

nincs tán baj, hogy így rohan? -

Hallotta, vagy nem szegény jó nagyanyám, ki tudja! Nem felelt, csak szaporázta a lépését, mint akit kergetnek. Így mesélték később azok, akik látták őt.

Délutánra fordult az idő, amire visszaért. Szinte fáradtságot sem érzett a nagy, nagy örömtől, hogy megláthatta az aranyvonatot, amiben, ő úgy érezte, a jó Isten utazott erre rangos szolgálival, hogy meglátogassa ezt a sovány vidéket, ami sokak szerint csak azért van, hogy lyukas ne legyen a helyén a világ. Este felé már arról panaszkodott, hogy hevesen lüktet a halántéka és nagy-nagy nyomást érez a homloka mögött.

Akkoriban még nem szaladtak mindjárt orvosért a tanyák lakói. Messze is lett volna, no meg, majd elmúlik, mondták, és húzták tovább az igát, amíg végleg ki nem esett a kezükből.

Nagyanyám is hordta, vitte a kékét, az életet, pihegve, meg-megállva, pedig akkor már az ő drága arca lassan, lassan hervadozásba szürkült.

Hajnali két óra volt, nagyapánk megtört szívvel, de Isten akaratában hívő hittel megnyugodva felébresztett bennünket, hogy imádkozzunk, mert nagyanyó örökre eltávozott tőlünk. Elvitte az aranyvonat, ami elé olyan örömmel sietett. Hullottak könnyeink, amíg remegő ajakkal suttoztuk az imát, de én tudtam, éreztem, hogy a jó Isten megnyitotta az én jóságos nagyanyám előtt az üdvösség kapuját, és azóta bizonyosan az égben a kicsi angyaloknak mondja el soha véget nem érő, különös szépségű meséit.

A hacacaré szoknyát azért megkaptam egyik nagy-nénémemtől, nagyanyám emlékére. Megköszöntem szépen, s csak a jó Isten látta lelkemet, hogy már nem tudtam örülni neki.

IVÁNYI MÁRIA

Isten malmai lassan örölnek

Isten malmai lassan örölnek.
Megébredt álmából a szellő,
Suhánva szállt a föld fölött.
Moccant a felhő is, kövéren,
S erdőt, mezőt megöntözött.
Alant a földi vándorok,
Vállukon százados korok,
Vonszolnak vétkes tegnapot,
Mit sorsuk mára meghagyott,
Vállukon gondok terhei.
Hát ezek Isten tervei?

Megébredt álmából a szellő,
Csókolni fáradt arcokat,
Hogy induljon a vert sereg már
Megnyerni veszített harcokat!
De hallgat még a szív, s a száj,
Pusztíthat jégverés, aszály,
Pusztíthat dolyfős, régi rend,
Még nem bolydul, csak fáj a csend!
S a sóhaj könnyekkel teli.
Hát ezek Isten tervei?

Megébredt álmából a szellő?
Dühöngve sírt a föld fölött!
Fákat csavart ki, míg a felhő
Tengernyi vízzel öntözött.
Zúdult az ár, s iszapba fúlt
A rend, mi sajjón felborult.
Rengett a föld, és port kavart,
A tűz mohón bozótba mart,
Úgy tűnt, a földet elnyeli!
Hát ezek Isten tervei?

Megébredt álmából a szellő,
S szólt: - Tengerem és rőt tüzem
Jelek csupán, melyekkel Isten,
Hogy „Ébredj ember” így üzen.
Akit rideg közöny vezet,
Hogy fogjon hittel az kezét?
Romlott világot az nevel,
Ki Himnuszt csalfán énekel!
De dőlnek romvár malmai!
Örölnek Isten malmai.

IVÁNYI MÁRIA

MÁV MENETREND

Érvényes 1997.május 31-ig.

Budapest	Szolnok	Gyoma	Békéscsaba	Békéscsaba	Gyoma	Szolnok	Budapest
---	2.50	3.46	4.15	1.54	---	3.04	4.57
---	---	4.04	4.40	4.55	5.33	6.29	---
---	3.55	4.54	5.31	5.45	6.20	7.07	8.32
---	---	6.04	6.41	6.12	6.41	7.23	---
4.20	6.55	7.57	8.31	6.47	7.23	8.18	9.52
6.30	7.57	8.41	9.10	7.30	8.08	9.10	---
---	9.05	10.04	10.42	8.45	9.20	10.10	11.32
8.30	10.05	10.44	11.12	10.47	11.21	12.10	13.52
---	11.05	12.01	12.38	11.50	12.30	13.26	---
---	11.50	12.29	12.57	---	---	---	---
12.30	13.57	14.41	15.10	13.00	13.35	14.25	15.47
---	15.05	16.04	16.41	14.45	15.21	16.13	---
14.30	16.05	16.44	17.12	15.17	15.46	16.30	18.02
---	16.37	17.40	18.18	16.50	17.26	18.19	---
15.30	17.05	17.44	18.12	17.47	18.21	19.10	20.47
17.30	18.57	19.39	20.10	18.32	19.09	20.00	---
---	19.45	21.00	21.37	18.45	19.20	20.10	21.32
---	20.34	21.15	21.43	---	---	---	---
19.30	21.02	21.44	22.12	19.35	20.23	21.22	23.02
---	---	---	---	22.30	23.08	23.56	---

Autóbusz helyi járatának menetrendje

: Érvényes június 15-től.

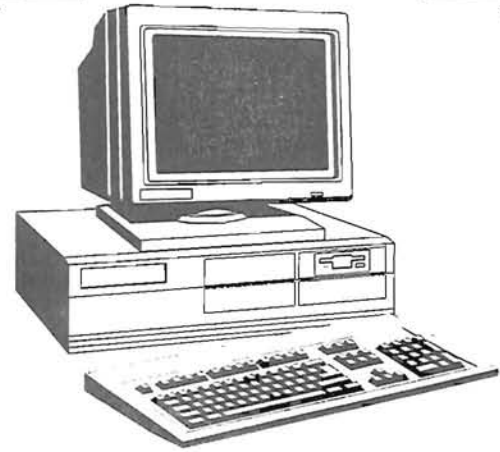
Öreg- szülő	Déryné M.H.	MÁV ÁLL.	Szabadság tér	MÁV ÁLL.	Szabadság tér	Déryné M.H.	Öreg- szülő
5.25	5.30	5.40	5.45	5.55	6.00	6.10	6.15
6.15	6.20	6.30	6.50	6.55	7.00	7.10	7.15
7.15	7.20	7.30	7.35	8.00	8.05	8.15	---
---	8.20	8.30	8.35	8.50	8.55	9.05	---
---	9.40	9.50	9.55	10.15	10.20	10.30	---
---	10.50	11.00	11.05	11.30	11.35	11.45	---
---	11.50	12.00	12.05	12.35	12.40	12.50	---
13.15	13.25	13.30	13.45	13.50	14.00	14.05	---
14.10	14.15	14.25	14.30	14.45	14.50	15.00	---
15.40	15.50	16.05	16.10	-----	16.20	16.25	---
16.30	16.50	17.00	17.05	17.45	17.50	18.00	---
---	18.00	18.10	18.15	18.30	18.35	18.45	---
---	18.45	18.55	19.00	19.45	19.50	20.00	---
+	21.20	21.30	21.35	21.50	22.05	22.15	---

+ = Munkaszüneti napokon nem közlekedik.

Temető járat: vasárnap 8.30 vasútállomás

8.35 Szabadság tér - Bajcsy u. - Lévai u.

Vissza: 10.00 Temető - Lévai u. - Bajcsy u. - Vasútállomás - Fő tér.

EGY ÉLETEN ÁT BÁNNI FOGJA,
ha számítógép vásárlás vagy átalakítás előtt
NEM JÖN EL A PC SHOP-BA!

Szarvas, Szabadság út 30.

Tel., Fax: (66) 311-422

VARJU ELEK

Építész-üzemmérnök

MAGÁNTERVEZŐ

Gyomaendrőd, Tanács u. 17. sz.

Telefon: 06 30/580-805 • Eng. sz.: TN: É 3-04-277

SZOLGÁLTATÁSOK

Számítógépes tervezés, költségvetés-készítés

Műszaki vezetés, ellenőrzés, építési anyagkigyűjtés

AZ ORSZÁG MINDEN TERÜLETÉN!

Középfokú angol nyelvvizsgálóval korrepetálást vállalom.

Bukva Csilla

5502 Gyomaendrőd,

Baross u. 27.

Ti, akik az életet a szívetek alatt hordjátok,
Ti, akik gyermekeiteket kézen fogjátok,
Ti, akik katonai fiatokeket várjátok haza, s
Ti akik már gyermekeitek mellett az
unokák kacajának is örülhettek,
Hozzátok szölok!

Aggódva figyelem gyermekeink sorsát. s
tudom, hogy nem vagyok egyedül. Tudom,
sokan vagyunk, akik álmatlan éjszakákon
gyermekeink jövőjén merengve - egyre inkább
azt érezzük, hogy nem tudjuk felelősséggel
biztosítani gyermekeink jövőjét. Nem tudjuk,
pedig egy édesanya számára nem lehet
fontosabb, mint az, hogy érezze a családja biz-
tonságban van, és tervezheti gyermekei
számára a jövőt.

Mi nem tudunk tervezni. Nincs mire!
Veszélyben vannak, kórházaink, iskoláink, és

Édesanyák a gyermekekért

veszélyben van munkahelyünk. Vannak köztünk
sokan, akik beteg gyermekük számára már a
gyógyszereiket sem tudják megvenni!
Gyógykezeltetésükre sincs pénzük.

Lehetünk-e nyugodtak, ha nem emeljük fel
szavunkat a kormány sorozatos kizsákmányoló
intézkedései ellen?

Azt mondják, hogy az emberek érdekte-
lenek, fásultak, közönyösek!

Lehetünk-e közönyösek akkor, amikor las-
san nem lesz pedagógus, aki gyermekeinket
tanítsa, nem lesz orvos, aki gyógyítsa őket, s
nem lesz majd gyermek sem, akikért aggódjunk?

Tisztelettel kérek minden Édesanyát, aki
felelőséget érez gyermekeiért, ne tegyünk úgy,
mintha nem történe semmi! Fogjunk össze!

Arra kérek, minden felelőséget érző éde-
sanyát, állampolgárt, aki tiltakozásunkkal
egyert - két sorba írja le erről a szándékát!

„CSATLAKOZOM AZ ÉDESANYÁK
A GYERMEKEKÉRT MOZGALOMHOZ „

A csatlakozási szándékát adja a
gyomaendrödi szervezetünkhöz (Dózsa
György u.31. Vaszkó András elnök), vagy
küldje el az alábbi címre: KDNP.1126.
Budapest, Nagy Jenő u.5.

Az összegyűjtött leveleket továbbítjuk a
kormányhoz. Nem lehet, hogy ne vegyék
komolyan aggodalmunkat!

Összefogásukban bízva
HIDEG FERENCNÉ
országos szervező

THERMIX

ÉPÍTŐIPARI SZÖVETKEZET

5500 Gyomaendrőd, Ipartelep utca 3.
Telefon: 66/386-614, Fax: 66/386-226

- Fenyőgerenda és fenyőfűrészáru kapható.
- Tetőszerkezet faanyagára megrendelést felvesszünk.
- Fehér, világostölgy, fenyő laminátos bútorlap, igény szerint méretre vágjuk, él fóliázzuk.
- Osztályozott kavicsból bármilyen betonkeveréket előállítunk.

GYERMEKCIPIŐ KÉSZÍTÉS

Csikós János

5502 Gyomaendrőd, Kör út 3.
(Öregszőlő, Kondorosi út)
Telefon: 06 60 485-788

Béby-leányka-fiúmodellek 18-35-ös méretig
Bio Papucs, szandál, klumpa
18-41-es méretig

TURUL CIPŐ GYOMAENDRŐD

Szabadság tér 2.
Telefon: 66/386-891
66/386-251

A TURUL CIPŐBOLT
új helyen: Gyomaendrőd,
Fő u. 204.
(a Gyógyszertár mellett)
bevezető árakon kínálja termékeit

VÁRJUK KEDVES VÁSÁRLÓINKAT!

Cipészek, Figyelem!

Női-férfi-gyermekcipő talpbélést rendeljen

SZONDÁTÓL

Szonda István

5502 Gyomaendrőd,
Rózsahegyi u. 11.
Telefon: 06 60 351-876

Corvo Bianco Schuh Bt.

Corvo bianco

Cipőipari Bt.
5502 Gyomaendrőd, Fő út 14.

☎/Fax (66) 386-896

☎(30) 457-143

Női, Leányka-, és Fiú
cipőgyártás

Bútort közvetlenül a gyártól!
Endrődön közvetlenül a

DÁVID BÚTORBOLTBAN

nagy választékban, szolid áron kaphatók az alföldi
bútor kft. és még 4 bútorgyár termékei.

havi ajánlatunk:

- francia ágy (160 cm) 37.900-tól
- TV állvány 6000
- ülőgarnitúrák 4 db-os, 68.000-tól
- kiegészítő és kisbútorok reklám áron!

Címünk: Gyomaendrőd, Blaha Lujza u. 1 sz.
tel.: 66/386-262

**Az ablak
teszi
a házat**

**MŰANYAG AJTÓK, ABLAKOK
GYÁRTÁSA EGYEDI MÉRETERE IS.**

5502 Gyomaendrőd, Fő út 81/1
81/1. Tel/Fax: 66/386-879

Marjol

Dinya Zoltán
vállalkozó

Lakás:

Telephely:

Dobl I. 1/1.

5502 GYOMAENDRŐD

Fő út 45.

Tel.: 05-66/386-578

Tel.: 06-66/386-578

06-30/436-781

A gyomaendrődi önkormányzat 50.000 forinttal, a leányfalui önkormányzat pedig 250.000 forinttal járul hozzá a Márton Gábor Rózsahegyi Kálmánról szóló könyvnek kiadásához. A könyv a Xénia Könyvkiadó gondozásában jelenik meg. A megjelenésből származó jövedelmet a szerző a Rózsahegyi Kálmán Általános Iskola tanulói részére ajánlotta fel.

**TÁJÉKOZTATJUK KEDVES OLVASÓINKAT,
HOGY LAPUNK ELŐRE LÁTHATÓLAG
- A NYÁRI SZABADSÁGOK MIATT -
LEGGÖZELEBB AUGUSZTUS 20. UTÁN
JELENIK MEG.**

Valljuk be, csúnya szó, nem is értjük. Nem árul el semmit az intézményről, annak funkciójáról, csupán a „főnökhöz”, vagyis a polgármesteri

hivatalhoz való viszonyát magyarázza. Ez viszont a lakosságot nem nagyon érdekli.

Régebbi elnevezéshez: helység háza, előljáróság, község-ház, tanács-ház-ezeket értettük. Endrőd először a Körös túlsó partján (Templom-zug) telepedett le. De onnan a folyó áradása miatt el kellett költözniök a jelenlegi területre. Amint tudták, azonnal felépítették a templomot és a község-házát, mert e két épület jelentette a faluközösség összetartozását. „Alig épült fel a templom, (1804) a község egy új építéshez fogott. Tímár János bíró és Salacz József jegyzősége idején (1807-08) kihozták a Templomzubból a község-házát, és felépítették a mai épület régi szárnyát.”(1) Tehát, ha szemben állunk a község-házával, a száraz kapu bejáratától balra eső épületrészt.

A község-háza az akkori embereknek mindent jelentett: védelmet, biztonságot, letelepedést, a hazát. Ágoston János, korának kiváló tudósa ezt írja 1824-ben az endrődi tanácsról: „A bírónak a választása, a tanácsnak a megújítása Szent Imre herceg mint a helység választott patrónusa napján szokott megadni ... az endrődi tanács rendszeresen szervezett (szervezett), józan életű, emberséges emberek.”(2)

Száz év alatt a lakosság többszörösére szaporodott (1773:1655 lélek, 1890:10898 lélek). Bár akkor sem voltak előljáróink anyagilag könnyű helyzetben, mégis elhatározták a község-háza bővítését. 1899-re kész lett a terv: „... a meglévő épülethez szárazkapus bejáratral egy 31 öl hosszú. 10 helyiséget magába foglaló, szilárd téglából, cserép alá erős tetőszék szerkezettel, 1 méter mélységű alapra fektetett épület toldassék ... a felmerülő költségekre kölcsön veendő fel...”(3)

1901-re elkészült a község-háza új, impozáns épületrésze, a kaputól jobbra eső rész. 1912-ben már teljes pompájában mutatta magát:

- „1. szoba: anyakönyvi hivatal
2. szoba: orvosi szoba
3. szoba: közgyámi és gyámpénztári hivatal
- 4.szoba: községi gazda és esküdt szobája
- 5.szoba: tanácssterem, eskető terem
- 6.szoba: főjegyzői iroda
- 7.szoba: irattár
- 8.szoba: másodjegyzői iroda
- 9.szoba: harmadjegyzői iroda
- 10.szoba: pénztárnok
- 11.szoba: takarító
- 12.szoba: rendőrségi szoba
- 13.szoba: rendőrbiztosi szoba (a 9. szobától a régi épületben)

A 13.szobától 1 méterre a községi zárka van zindelytető alatt. A zárka előtt két különálló nádtetejű jégverem, ezektől oldalt egy szivattyús kút. Gazdasági épület: egy 30 m hosszú istálló 3 ajtóval. Tovább: egy 30 m hosszú kocsiszín. Előtte fedezett létr, továbbá takarékmagtár, 15 m hosszú, továbbá zárt kocsiszín, 11 m. Jegyzői lakások: a régi jegyzői lakás a Szt. János (Hídfő) utcában a község-háza közvetlen szomszédságában van 4 szobával, melléképületekkel. Az új főjegyzői lakás a gróf Széchenyi (Fő) utca és a templomhoz vezető síkator sarkán van 5 szobával, melléképületekkel. A másodjegyzői lakás a gróf Batthyány (Korányi) utcában van. Az utcára három, az udvarra egy szobával, melléképületekkel. Kertészlak (mert kertésze is volt a község-házának): a község-házától 1,5 km-re a kondorosi úttól balra épült egy fő és egy melléképülettel.”(4) Felsorolja még a dokumentum a község-házához tartozó intézményeket, kompot, egyebeket. De úgy gondolom, ennyiből is látható, milyen tekintélyes szervezeti egység volt már 1912-ben a község-háza. Abban az időben - és még sokáig - a templom után a község legnagyobb, legszebb, legfontosabb épülete volt.

Nézem a folyosóhoz vezető lépcsőt. Vajon hány ember jött-ment itt a 190 év alatt szép lakcipőben, komoly csizmában, vagy éppen mezítláb, hogy ügyeit intézze...

Mit is jelentett az embereknek az idők során ez az épület?

- Ide kellett jönni mindenkinek bejelenteni az újszülött gyermeket 1895-től. Ettől a bejegyzéstől létezett az új kis jövevény a társadalom számára is. Bárki megtalálhatja visszamenőleg is szeretteit. Én is megtaláltam a nagyapámat, alatta a szülő

HELYTÖRTÉNET Kirendeltség

rubrikában a dédapám neve helyett beírt X-et. Megtaláltam azokat a bejegyzéseket is, amelyek édesapám és édesanyám születését dokumentálják.

- Ide kellett jönni mindenkinek, aki házasságot akart kötni. Hány ezer házasságot köthettek száz év alatt...

- Itt jegyezték be azt is, ha véget ért valakinek az élete. Ezek a halotti anyakönyvek elmondják nekünk annak a rengeteg újszülött kisgyermeknek a halálát, amely egy időben jellemző volt a falura; elmondják, hány fiatal élet tört derékba a tüdőbaj miatt, elmondják a járványok történetét, megmondják nekünk hősi halottaink nevét. Ezek nem csupán iratok, mert egy emberi közösség hovatartozását és sorsát dokumentálják. Elsők a dokumentumok között, olyanok, mint a könyvek között a biblia.

- A község-házára kellett jönni azoknak, akik ki akartak vándorolni a huszadik évszázad elején. Sajnos, Endrődön igen sokan voltak ilyenek.

- Árvizek során a község-háza mozgósította az embereket.

- Tűzoltóság volt az udvaron, s a bajban számíthattak az emberek a segítségre.

- A tanyára az orvos kiszállítására - ha másképp nem lehetett - a község-háza adta a fuvarot.

- Ha nem tudták a halottat kivinni a temetőbe, akkor a község lova vitte ki.

- A község-háza udvarán volt a börtön - az „aristom” is.

- 1848-ban a község-házán állították fel a verbunkot, mert veszélybe volt a haza.

- 1919 április 28-án a román hadsereg ebbe az épületbe lépve tekintette befejezettnek Endrőd megszállását.

- A község-házán gyűjtötték össze a summásokat, a község-háza előtt volt a cselédfogadás.

- 1929-33-ban a község-házán volt az ínségkonyha, ott várták az emberek az ínségmunkát. 1933-ban 2453 endrődi ember volt az ínséglistán nyilvántartva.

- 1935-ben a község-háza falánál dördült el a sortűz, és a község-háza udvarába vitték be a halottakat és a sebesülteket. Az ő vérük - ha csak emlék formájában is - máig ott van a község-háza körül.

- 1944 október hetedikén a község-háza kocsi-bejárója mellé a fűre fektették le azt a négy halottat (három endrődi egy sarkadi férfi holttestét), aki az oroszok és a németek összecsapásának áldozatai voltak.

- A község-házán kezdték szervezni a földosztást.

- A község-háza volt a beszolgáltatás színhelye, a húsjegy, cukorjegy, tésztajegy, cipőjegy, petrójegy kiosztásának színhelye.

- A község-házán állították össze a kuláklitát, ide hívták be az embereket békekölcsönt jegyezni.

- Itt volt a járlatkezelés, az adóbevallás - elsorolni is lehetetlen, mennyi mindent jelentett az embereknek ez az épület. Jót is, rosszat is, ahogyan az élet, a falu történelme változott. De volt község-háza.

Ez az épület nem egy a sok közül, nem egyszerűen csak hivatal. Nem tehetünk vele, amit akarunk, nem hagyhatjuk lerombolódni, nem gyűjthetünk szemet az udvarán. Mert nem a miénk. A nagyapáinké volt, és az unokáinké lesz. A község-háza minden településnek egy kicsit a szimbóluma is, funkciójában hasonlít a himnuszhoz, a zászlóhoz.

Januárban zsúfolásig tele volt a „kirendeltség” folyosója. Intézték az emberek az adót, pontosabban szerették volna megérteni az adóbevallással kapcsolatos mérhetetlen dolgokat, úgyhogy tele volt a folyosó. Várakozás közben valaki felvetette, hogy úgy hallotta, meg akarják szüntetni a község-házát, vagyis hát azt a két irodát, ami még megmaradt belőle. A hírt döbbsent arccal fogadták az emberek. Majd az egyik idős asszony csendesesen ennyit mondott:

- Hogy nem szégyellik el magukat...

HORNOKNÉ NÉMETH ESZTER

(1) = Hunya Sándor: Endrőd története a gyulai uradalomban. Szeged, 1934. 38.lap.

(2) = Ágoston János: Endrődnek leírása = Tudományos Gyűjtemény. 8. évf.XI.k.54.lap.

(3) = Képviselő-testület jegyzőkönyv, Endrőd. 51/1899.sz. határozat.

(4) = Törzskönyv Endrőd község...vaqyonáról. Készült 1912.XII.31-én.

VÁROSUNK, Gyomaendrőd - Megjelenik havonta. Kiadja: A KDNP Gyomaendrőd-i Szervezete

Felelős szerkesztő: Császár Ferenc, 5502 Gyomaendrőd, Damjanich u. 15. Tel., Fax: (66) 386-323 - Szerkesztők: Császárné Gyuricza Éva, Gellai József, Hornokné Németh Eszter, Iványi Mária, Marsiné Giricz Erzsébet, Márton Gábor, Ungvályi János, Vaszkó Irén

Felelős Kiadó: Vaszkó András elnök

MŰVELŐDÉSI ÉS KÖZOKTATÁSI MINISZTERIUM: Nytsz.: B/PHF/1495/BÉ/1995.

Készült: Pelyva házinymoda, Gyomaendrőd, Fő út 81/1